

JULKAISIJA ja KUSTANTAJA: Sotamuisto-yhdistys r.y.
 TOIMITUSNEUVOSTO: Puheenjohtaja K. L. Oesch, kenraaliluutnantti evp; S. Sundman, kontra-amiraali evp.
 G. Magnusson, eversti evp; V. Nihtilä, eversti evp.
 PÄÄTOIMITTAJA: K. L. Oesch, kenraaliluutnantti evp.
 TOIMITUS: Helsinki 26, Töölönkatu 35 B puh. 44 62 42.
 Toimitussihteeri E. Kuussaari, eversti evp.
 Taloudenhoitaja R. Kalervo, everstiluutnantti evp.
 TILAUSKONTTORI: Ludviginkatu 10 puh. 79 08 22 Postisiirtotili 7259
 ILMOITUSKONTTORI: Korkeavuorenk. 30 Hki 13, puh. vaihte 649011

Viimeinen rintamapuhuttelu 25 vuotta sitten

KALEVI KAJAVA

SYYSKUUN alkupuolella 1944 päättyivät sotatoimet itäisillä rajoillamme. Välittömästi Neuvostoliiton kanssa solmitun aselevon jälkeen alkoi joukkojen irrottaminen rintamalinjasta, jossa ne olivat jo pitkän aikaa käyneet asemasotaa. Irroitautuminen tapahtui usein ilman erikoisempia muodollisuuksia. Joissakin tapauksissa yksiköiden päälliköt kokosivat joukkonsa viimeiseen puhutteluun luovutettavalla alueella.

Allekirjoittanut joutui JR 2:n valistusupseerina olemaan mukana tilaisuudessa, jossa kapteeni Eero Rönkä, nykyinen oikeusneuvosmies, suoritti komppaniansa viimeisen puhuttelun. Tilaisuus oli Lemetin lohkolla, joka oli tullut kuuluisaksi jo Talvisodan aikana kovien taistelujen kenttänä. Sanoilla, jotka tuossa tilaisuudessa lausuttiin, saattaa olla oma mielenkiintonsa meidänkin päivinämme, jolloin on kulunut kaksikymmentäviisi vuotta viimeisen rintamapuheen pitämisestä.

Kumaraisina asettuvat miehet riviin. Kaikesta näkee, että he eivät ole tällaiseen tottuneet rintamaoloissa. Mitä vielä ...

— Ojennus, katse eteenpäin! — Ilmoitus. Tarvitaanko vielä tällaistaakin teatteria? Ammuntahan lakkasi jo eilen. Sotahan on päättynyt. Kaikkihan on lopussa. Pääsispä vain kotiin!

— Aseveljet, kajahtaa komppanian päällikön ääni hekkäänä. — Te ja me kaikki olemme tehneet tehtävämme. Olemme taistelleet sillä sisulla ja sitkeydellä, mikä kautta aikojen on ollut ominaista suomalaiselle sotilaille. Ratkaisu ja lopputulos ei riippunut kuitenkaan meistä. Suuremmat voimat, ankarat kohtalon lait ovat määränneet tämänkin sodan päätöksen. Meidän edessämme on uusi taival.

Ryhdykkäänä seisoo komppanianpäällikkö pataljoonan komentajan vieressä joukkonsa edessä. Sanat putoilevat harvaan, mutta sitä voimaperäisempinä:

— Me lähdemme kohdakkoin näiltä tantereilta kohti kotia ja kotimaata. Raja jää sinne, mihin se piirrettiin Talvisodan jälkeen. Mutta meille jää edelleenkin maata kynnnettäväksi ja leipää syötäväksi. Meille jää edelleenkin oma isänmaa. — Outoa sanomaa, oudoissa oloissa. Jostakin puitten lomasta pilkahtaa kuitenkin aurinko.

Näyttää silti kuin joukkoon, lyhyhistyneisiin vartaloihin ja kalpeisiin kasvoihin tulisi eloa. Päällikön sanoista tuntuu "mosureihin", jotka ovat viikkokausia eläneet korusuissa ja montuissa, valuvan uutta uskoa. Onko tosiaankin niin, että kaikki ei ole vielä menetetty? Onko mahdollista, että voisimme vielä elää vapaina omassa maassamme. Sodan armoton jyrähän on kulkenut niin monen

Euroopan maan ylitse ja hukuttanut itsenäisyyden verivirtoihin, kysyy varmaankin moni sisimmässään.

— Edessämme on suuri tehtävä. Jos emme ole pystyneetkään sotaan voittamaan, niin rauhan voittaminen on suuri kunniatehtävämme.

— Rauhan voittaminen, miten se tapahtuu? Ajatus kulkee varmaankin sähkövirran tavoin miehestä mieheen. Ei koskaan kuultu, hymähtää joku.

— Samalla sirkeydellä kuin olemme taistelleet täällä Karjalan kunnilla, meidän on aloitettava maamme jälleenrakentaminen. Hävitettyjen talojen, tuhottujen kylien tilalle tulee nousta uudet asunnot. Kanta-Suomessa on luotava elämisen mahdollisuudet myös karjalaiselle siirtoväelle, joka on joutunut uhraamaan kotikunnaansa meidän muitten hyväksi. Kaikessa työssämme me tarvitsemme Saarijärven Paavon sitkeyttä ja uskoa. Tarvittaessa leipään on pantava puolet petäjistä. Uskoa elämän lopulliseen siunaukseen ei ole kuitenkaan missään tapauksessa menetettävä.

— Meitä odottavat kotona isät ja äidit, puoliset, veljet ja sisaret. Sota-aika on asettanut heidätkin koville koetuksille. Omaisemme tarvitsevat meitä enemmän kuin koskaan ennen. Uusi sato on kylvettävä ja maan on saatava jälleen kukoistamaan.

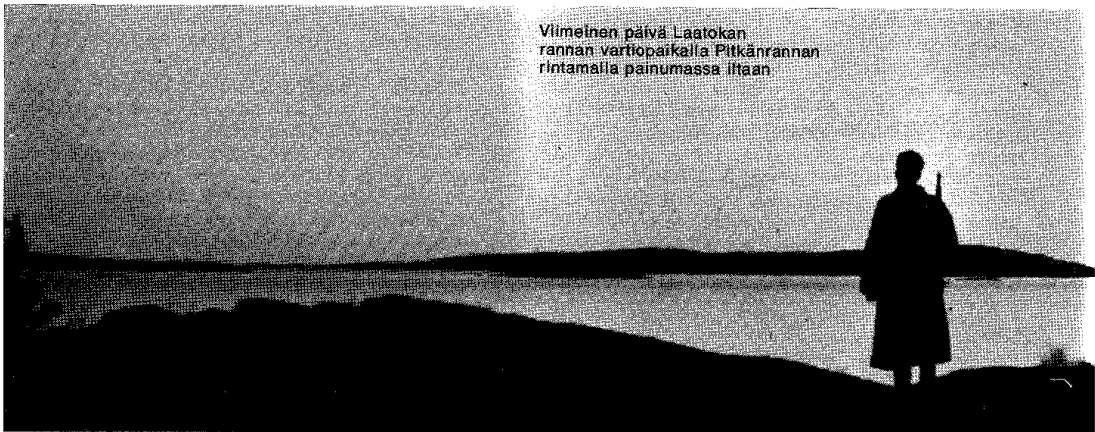
Tämä on miehen, tämä on sotilaan suoraa ja korutonta puhetta. Tuntuu siltä kuin kaikki olisivat yhtenä korvana kuulemassa rohkaisua henkivää sanomaa. Tietynlainen hartaus levittäytyi joukon yli. Tuntui kuin olisimme olleet kirkossa ikään. Aurinko työnsi säteensä syyskuun päivään niin syvälle havumetsän siimekseen kuin mahdollista. Se tuntui antavan hyväksymisensä viimeiselle rintamapuhuttelulle. Toivoa ei saa menettää missään tapauksessa.

— Suuntana länsi, suuntana kotimaa!

Joukot marssivat aamusta iltaan koettaen täyttää kunkin päivän marssimatkan, normin, johon äskettäin solmittu aseleposopimus velvoittaa. Taakse jäävät tutut kunnat, Lemetti, Koirinoja, Harlu, Pitkäranta, nimiä, paik-

JR 2:n osia lähdössä vetäytymään aselevon jälkeen 16. 9. 1944 Lemetin rintamalta länteen päin. Taakse jäivät kauniit karjalaiskyliä syyspäivän alakuloisuuteen.

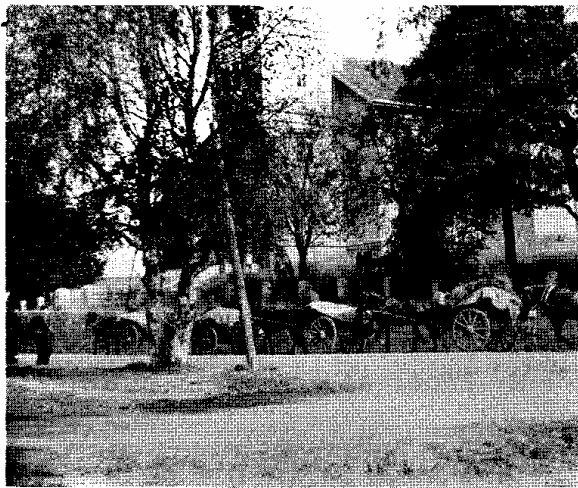
Viimeinen päivä Laatokan rannan vartiopaikalla Pitkärannan rintamalla painumassa iltaan.

koja, jotka on tuomittu unholaan. Tie kohoaa korkean vaaran laelle, painuakseen jälleen alhoihin ja rotkoihin. Ohi vilahtavat kirkkojen ja karjalaisten tsasounain tornit ja ristit. Sinne kalmistoihin jäävät nukkumaan rakkaat vainajat.

Miesten mieliala nousee sitä mukaa kuin marssi edistyy. Toisinaan saa väsymys kuitenkin vallan. Riippuen mielialoista ja edellisen päivän ponnistuksista ruohikoissa kimaltelevat kastehelmet näyttävät milloin isänmaan kyyneleiltä, jotka voidaan tulkita jäähyväisten ilmaisuksi, milloin taas kasteena uudelle sadolle, uudelle aikakaudelle, joka nyt on alkava.

Marssi jatkuu. Isänmaan kohtalonäytteiset vuodet ovat päättyneet. Uudet kohtalot ovat edessä. Isänmaa, Suomen uusi huomen, jonka tunnuksena ovat rauha, veljessopu ja yhteisymmärrys, on alkanut. Isänmaan vaiheissa on alkanut uusi luku.

Tämä luku tuli jokseenkin selvästi viitotetuksi viimeisessä rintamapuheessa.

5. divisioonan viimeistä joukkoja vetäytymässä 16. 9. 1944 Impilahden kirkon ja sankarihautojen ohi koti-Suomea kohden. Samana päivänä oli Impilahden kirkossa viimeinen jumalanpalvelus, jossa saarnasi pastori S i m o l a

